

Din digitale gæstelærer: Jesper Aagaard

Lærervejledning til forløbet 'Digital dannelse og distraktion'

Forløbet handler om at være ung i en digital tid

Forløbet er målrettet dansk og samfundsfag på de gymnasiale uddannelser (STX, HHX, HTX, HF og EUX) fra 1. til 3. g.

Online eller fysisk fremmøde

Forløb på 2-4 moduler à 50 minutter

Dette gæstelærerforløb med forsker Jesper Aagaard sætter fokus på at være ung i den digitale tidsalder. Forløbet inddrager også elevernes erfaringer fra perioden med skolenedlukninger under Covid-19 pandemien og lægger op til refleksioner over digitaliseringens betydning i såvel elevernes hverdagsliv som deres skole- og fremtidige arbejdsliv.

Gæstelærerforløbet giver eleverne et fagligt indblik i digitalisering og dens betydning for nutiden – herunder muligheder, problemer og konsekvenser. Fokus i forløbet er særligt på betydningen af digital dannelse.

For at skabe et identifikationspunkt for eleverne relateres forløbet til deres erfaringer fra perioden med skolelukninger under Covid-19 pandemien. Ud fra disse erfaringer bygges der bro til refleksioner over digitaliseringens betydning i elevernes hverdags-, skole- og fremtidige arbejdsliv.

Forløbet tager afsæt i en podcast med ph.d. Jesper Aagaard (født 1988), som er uddannet cand.psych. og i dag er ansat som

lektor på Psykologisk Institut ved Aarhus Universitet. Jesper Aagaard interesserer sig i sin forskning for digitale teknologier, digital dannelse, opmærksomhed, nærvær, fravær, kropslighed og vaner relateret til det felt, man kalder teknopsykologi. Han bruger kvalitative metoder til at undersøge disse emner og har skrevet en lang række forskningspublikationer på feltet. Jesper Aagaard deltager også som aktiv formidler og debattør i medierne.

Forløbets formål

Materialet til forløbet er udviklet med et tværgående og alment fokus på motivation, fællesskab og trivsel. Fagligt er forløbet målrettet fagene dansk og samfundsfag, men det kan også være relevant i de større,

flerfaglige forløb (SRP-/SOP-forløb) samt i fagene filosofi og idehistorie (HTX) samt almen sprogforståelse (STX og HHX).

Mulige perspektiver ved undervisning i forløbet eksemplificeres nedenfor:

- **Motivation, fællesskab og trivsel:**
Hvad er elevernes erfaringer fra nedlukningen under Covid-19 pandemien, og hvad er deres oplevelse af digitaliseringen i bred forstand? Hvilke muligheder giver digitale medier, og hvad hæmmer de? Hvad gør digitaliseringen ved mennesket?
- **Dansk:**
Hvilken betydning har digitaliseringen for kommunikation (herunder for afkodning og forståelse) og for den demokratiske samtale? Hvilke muligheder giver digitaliseringen for demokratisering af den offentlige debat (for eksempel blogs)?
- **Samfundsfag:**
Hvilken indvirkning har digitaliseringen på samfundet og kulturen? Hvilken sammenhæng er der mellem digitaliseringen og generelle tendenser i det senmoderne?

Gæstelærerforløbet trækker en faglig kapacitet ind i undervisningen med det formål at øge motivation og trivsel og samtidig styrke elevernes faglighed.

Find flere digitale gæstelærerforløb på www.emu.dk

Forløbets opbygning

Forløbet med Jesper Aagaard er bygget op som én samlet podcast, og fremgangsmåden for undervisning i forløbet består af tre faser:

- Hør podcasten.
- Respons på podcasten gennem peer- og plenumdialog.
- Supplerende elevidentifikation.

Det fremgår nedenfor, hvordan læreren konkret kan gå gennem disse faser i alle fag, i tværgående forløb eller i fælles arrangementer med fokus på motivation, fællesskab og trivsel. Det er også beskrevet, hvordan forløbet kan anvendes i specifikke fag.

Digitale medier har invaderet mange områder af både det offentlige og det private liv, ikke mindst de unges liv. Det er sket i en sådan grad, at de unge ofte ikke lægger mærke til det eller kan forestille sig et liv uden digitale medier.

Læreren kan involvere eleverne i en refleksion over digitale medier ud fra følgende spørgsmål:

- Hvor mange gange har du været på et socialt medie i løbet af den seneste time?
- Hvor mange mennesker har du kommunikeret med på digitale medier i dag?
- Hvor mange mennesker har du kommunikeret med uden for digitale platforme i dag?
- Hvordan er der forskel på den måde, du kommunikerer digitalt med dine venner, og den måde, du kommunikerer med dine venner i det fysiske rum?

Fase 1: Hør podcasten

Forløbet indledes med, at eleverne lytter til podcasten, hvor Jesper Aagaard fortæller om digital dannelse og distraktion. I fortællingen kommer han blandt andet ind på, at der er sket et skifte fra tidligere teknologioptimisme til større skepsis i dag. Jesper Aagaard fortæller også om, at alle kan blive digitalt distraheret, og han præsenterer nogle konkrete handlemuligheder til at imødegå distraktionen.

Podcasten varer godt 10 minutter, og mens eleverne lytter til den, skriver de noter undervejs. Noterne kan rumme overraskelser, provokationer, ny viden samt undren og spørgsmål.

Fase 2: Respons på podcasten gennem peer- og plenumdialog

Som næste fase i forløbet kan læreren vælge et af de nedenstående spørgsmål, som eleverne kan tale om i makkerpar. Spørgsmålene lægger op til refleksion over digital dannelse og digital distance:

- I begyndelsen af podcasten taler Jesper Aagaard om de forskellige konsekvenser, digital distraktion kan have i forhold til undervisningen og den enkelte elevs præstation.
Er det elevens skyld, at vedkommende bliver distraheret? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Midtvejs i podcasten præsenterer Jesper Aagaard begrebet 'teknologiafhængighed' som en indikation på den enkeltes trang til at tjekke sociale medier. Jesper Aagaard udtaler, at han er skeptisk over for dette begreb, og at han hellere vil tale om dårlige vaner. Han anfører argumenter for, hvorfor det er mere relevant at tale om dårlige vaner.
Har Jesper Aagaard ret i sit perspektiv på begrebet 'teknologiafhængighed'? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Mod podcastens slutning spørger Jesper Aagaard til, hvordan vi kommer de dårlige vaner til livs. Han kommer selv med nogle bud på løsningsforslag ud fra sine undersøgelser.
Er Jesper Aagaards løsningsforslag gode? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvilke løsningsforslag ville I selv komme med? Hvorfor netop disse løsningsforslag?
- Til slut i podcasten fortæller Jesper Aagaard om 'phone stacking'. Det er et lille eksperiment, som går ud på, at en forsamling af unge lægger alle deres telefoner i en fælles stak. Den person, som først tager sin telefon, taber. Læreren kan opfordre eleverne til at afprøve metoden 'phone stacking' i to timer, når de mødes privat til et socialt arrangement. Efterfølgende kan de tale i klassen om spørgsmålet:
Fungerede 'phone stacking'? Hvorfor/hvorfor ikke?

- Ud fra en vurdering af den samlede podcast kan eleverne reflektere over Jesper Aagaards pointer om digital distance, dårlige vaner og om at føle sig overset.
Er telefoner og sociale medier farlige for mennesker? Hvorfor/hvorfor ikke?

Når læreren vurderer, at makkerparrene har talt tilstrækkeligt længe om det udvalgte spørgsmål, tages spørgsmålet op i plenum. Her kan makkerparrene byde ind med deres tanker, ideer og spørgsmål i forhold til podcasten. Samme proces kan gentages med de forskellige spørgsmål over flere moduler.

Fase 3: Supplerende elevidentifikation

Som tredje fase i forløbet kan læreren præsentere rapporten 'Gymnasiet i den historiske Corona-tid - et elevperspektiv' (Qvortrup, 2020) for eleverne. Eleverne kan nu i makkerpar eller i mindre grupper reflektere over følgende konklusioner fra rapporten:

- 62,0 procent af eleverne oplevede, at præstationskravene i forbindelse med den virtuelle undervisning virkede større end normalt (side 25). Hvorfor tror I, at så mange oplevede det?
- 56,3 procent angiver i nogen eller høj grad, at den virtuelle undervisning er sværere end den undervisning, de normalt har i skolen (side 32). Hvorfor tror I, at de svarer sådan?
- 48,6 procent af eleverne angiver slet ikke, i lav grad eller hverken i høj grad eller i lav grad til udsagnet: "Jeg klarer mig godt med denne slags undervisning" (side 32). Hvad tror I, det svar kan skyldes?

På baggrund af elevernes refleksioner diskuteres det i plenum, hvordan eleverne kan forstå det digitale betydning for selvforståelse og social deltagelse. Drøftelsen kan tages videre til at belyse det digitale betydning for identitet og socialitet.

Ovenstående forslag til tilrettelæggelse af forløbet i tre faser er tiltænkt en bred anvendelse på tværs af fag, eventuelt som et flerfagligt forløb. Nedenfor er givet eksempler på, hvordan læreren kan anvende forløbet i specifikke fag.

Dansk (et til to moduler)

I dansk kan læreren tilrettelægge undervisningen, så der arbejdes med fagets sproglige perspektiv, herunder med kommunikationsanalyse og analyse af retoriske virkemidler. Fokus kan for eksempel lægges på:

- Analyser af vellykket og mindre vellykket samtale i digital kommunikation (sprogligt perspektiv).
- Retorisk analyse og argumentationsanalyse af kronik om skærmtid: "Vi har drevet den digitale udvikling frem i bedste mening. Men det er tid til at stoppe op" (Berlingske, 1. marts 2020).
- Kommunikationsanalyse af interaktive, digitale platforme (mediemæssigt perspektiv).
- Udarbejdelse af analyserende artikel, debatterende artikel eller reflekterende artikel om digital kommunikation og skærmtid med inddragelse af kronikken om skærmtid.

Samfundsfag (to moduler)

I samfundsfag kan læreren tilrettelægge undervisningen, så der arbejdes med aktuelle samfundsmæssige problemstillinger knyttet til digitalisering, identitetsdannelse og socialisering. Det kan ske med disse aktiviteter:

- Eleverne diskuterer digitaliseringens betydning for unges identitetskonstruktion og for deltagelse i demokratiske processer med afsæt i teorier om identitetsdannelse i det senmoderne.
- Eleverne forbereder en kort interviewguide med tre til fem spørgsmål, som de enten bruger i lokalområdet eller i en survey, som de sender ud i deres netværk på sociale medier.

Spørgsmålene skal give et indblik i, hvordan vi som samfund bliver påvirket af digitaliseringen. Svarene analyseres og præsenteres – hvad siger folk? Der kan eventuelt suppleres med en kvantitativ undersøgelse.

Idéhistorie (to moduler)

I idéhistorie kan læreren tilrettelægge undervisningen, så der arbejdes med etiske og kulturelle aspekter ved digitalisering og brug af teknologi. Det kan ske med disse aktiviteter:

- Diskutér digitaliseringen og teknologiens etiske dilemmaer.
- Læs K. E. Løgstrup eller Emmanuel Lévinas og perspektivér teksten eller teksterne til digitaliseringen. Der kan eksempelvis læses uddrag fra 'Den Etiske Fordring' (Løgstrup, 1956) eller uddraget om etik og ansigtet i 'Etik og uendelighed' (Lévinas, 1995).

Filosofi (to moduler)

I filosofi kan læreren tilrettelægge undervisningen, så der arbejdes med at identificere og redegøre for filosofiske problemstillinger, cases og løsningsforslag af hverdagsagtig karakter samt genkende, redegøre for og vurdere etiske problemstillinger. Det kan ske med udgangspunkt i disse spørgsmål:

- Hvad siger etikken? Eleverne skal læse udkast af Løgstrup (2012) eller Lévinas (1995).
- Hvordan kan Løgstrup og Lévinas perspektiveres til digitaliseringen? Eleverne deles op i grupper à to til fire elever og laver en kort præsentation af deres perspektiver på spørgsmålet. Halvdelen af klassen laver præsentationen "live" i klassen, og den anden halvdel laver en optagelse af deres præsentation, som vises i klassen efterfølgende. Forløbet afsluttes med en metadiskussion om, hvilke fordele og ulemper de to præsentationsformer har.

Almen sprogforståelse (to moduler)

I almen sprogforståelse kan læreren tilrettelægge undervisningen, så der arbejdes med pragmatik samt med at anvende viden om genrer og sproghandlinger. Derudover kan der arbejdes med at forstå grundlæggende principper om sprognormer, standard og variation. Det kan ske med udgangspunkt i denne opgave:

- Lav en analyse af kommunikationen på en digital, social platform, eksempelvis et kommentarspor på et Facebook-opslag. Inddrag i analysen sproghandlinger, sprogfunktioner og 'facework'.

Evaluering

Afhængigt af, i hvilken sammenhæng forløbet er blevet anvendt, kan læreren anvende følgende evalueringsmetode:

- Hver elev skriver to punkter ned med ny viden, de har lært af forløbet.
- Eleverne noterer desuden to punkter, som provokerede ved forløbet.
- Eleverne nedfælder også to punkter, som overraskede ved forløbet.
- Eleverne stiller to spørgsmål, hvor forløbet har vækket nysgerrighed.
- Endelig vælger, finder eller tager eleverne hver to billeder, som reflekterer forløbet som helhed.

Eleverne går herefter sammen i makkerpar og deler evalueringspunkterne med hinanden. Eleverne giver hinanden feedback på punkterne, hvorefter evalueringen kan vendes i plenum i hele klassen.

Tilrettelæggelse

Forløbets opbygning lægger op til, at forløbet gennemføres over minimum to moduler (à 50 minutter), uanset om det sker fysisk på skolen eller online. Tidsforbruget kan variere afhængigt af den faglige forankring af forløbet, herunder graden af tværfagligt samarbejde. Materialet til forløbet er designet med forslag til konkrete fokuseringer i fag, men med en vis åbenhed, så læreren stadig kan tilrettelægge og re-didaktisere efter egne ønsker.

Som led i tilrettelæggelsen kan læreren desuden forberede sig ved at definere en række vigtige begreber, som indgår i podcasten med Jesper Aagaard, og som knytter sig til temaet motivation, fællesskab og trivsel. Det kan eksempelvis være:

- Digital tidsalder
- Digital dannelse
- Digital distraktion
- Teknologifafhængighed
- Dårlige vaner og laster
- Værdier og værdigrundlag
- Skyld, ansvar og valg
- Social opmærksomhed.

Læreren kan derudover have fokus på følgende opmærksomhedspunkter:

- ***Eleverne er selv en aktiv del af den digitale tidsalder***

Eleverne mærker den digitale dannelse på egen krop. Derfor er det vigtigt, at de får en stemme i forløbet og får mulighed for at udtrykke sig gennem elevinddragelse og dialog i klassen.

Læreren kan have opmærksomhed på, at egne oplevelser er private og derfor (for nogle elever) kan være ømtålelige at dele. Læreren kan eventuelt facilitere dialogen i klassen ud fra principperne bag filosofisk dialog - se <https://emu.dk/grundskole/varieret-undervisning/etik/introduktion-til-filosofiske-dialoger>

- ***Faglig forankring***

Af hensyn til den faglige forankring af forløbet kan læreren gøre opmærksom på og inddrage viden om den digitale tidsalder og digital dannelse. Vi er i den spæde start af den digitale tidsalder, men der findes allerede omfattende viden og forskning om dens betydning for os som mennesker og om digital dannelse. Supplerende tekster er foreslået under 'Link til yderligere inspiration'.

Hvis undervisningen er online...

Gæstelærerforløbet kan gennemføres fysisk eller online. Gennemføres undervisningen online, kan klassens virtuelle platform med breakout rooms, chatfunktion og lignende udnyttes. Forløbet stiller ikke krav til yderligere online understøttelse.

Det anbefales dog, at hele forløbet eller visse aktiviteter afvikles med fysisk fremmøde på skolen for at styrke elevernes relationer og fællesskab. Samtidig lægger forløbet op til, at eleverne skal diskutere oplevelser af, hvad der har været vanskeligt ved at sidde hjemme, hvilket for nogen kan være et ømtåligt emne, der er nemmere at tage fat i ved fysisk tilstedeværelse.

Publikationen er udarbejdet Maj 2021 af Rambøll Management Consulting, Københavns Professionshøjskole, VIA University College, Syddansk Universitet og Operate for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Grafisk tilrettelæggelse: Operate

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE **KP**

OPERATE

RAMBØLL

SDU